

15 januari 1566

Fye loopt naar beneden, klapt de luiken van de winkel open en hoort de geluiden van de straat. Maar afgezien van venters, paardengehinnik, koetsen en handkarren, hoort ze nog iets anders. Kreten. Vreemd en rauw. Klanken die ze eerder heeft gehoord. Angstig kijkt ze naar de gesloten deur en ze loopt er aarzelend naartoe. Het slot kraakt als ze het opent. Haar handen trillen. De Boomsteeg is leeg, maar verderop rennen weeskinderen in een rood-zwart tenue. Op woensdag! Normaal zie je ze alleen op zondag langs de grachten; de meisjes smoezend en giechelend in groepjes, de jongens vaak rennend en lachend door de straten van Amsterdam. Nu gillen ze. Ze vloeken! Van een uitgelaten stemming is geen sprake. Op agressieve toon overschreeuwen ze de marskramers en overstemmen ze het geluid van de ratelende handkarren en krijsende zeemeeuwen.

Precies als in haar droom!

Ger, die achter haar naar beneden komt, slaat een kruis als hij haar gezicht ziet. Met opengesperde ogen zet ze een stap de steeg in. Dan bedenkt ze zich. Zonder iets tegen Ger te zeggen, pakt ze haar huik en omslagdoek van de haak. Haar benen leiden haar als vanzelf naar de uitzinnige menigte op de Zeedijk.

‘Moeder, blijf hier. Moeder!’ Sara is achter haar aan gerend. Ze heeft haar over de droom met de weeskinderen verteld en weet hoe deze afliep. Ze voelt Sara’s vingers op haar schouder. Onwillig draait ze zich om. ‘Ik zal voorzichtig zijn, Saar.’ Ze probeert haar stem rustig te laten klinken. ‘Ga terug, Sara. Laat me gaan.’

‘Maar...’ antwoordt Sara. Haar rok wappert in de ijzige wind en slierten haar waaien om haar gezicht. Achter haar verschijnt Ger. Zijn stem is lager dan gewoonlijk en klinkt zwaar en log. ‘Fye, doe het niet.’ Hun blikken kruisen elkaar. Ze voelt zijn angst. Maar ze ziet ook iets anders op zijn gezicht. Verdriet.

Berusting. Ze zou naar hem moeten luisteren. Vorig jaar zou ze het hebben gedaan. Maar nu niet. Wegduiken, het zou zijn alsof ze wegloopt voor het echte leven. Haar leven.

‘Moeder, alstublieft. Blijf bij ons.’ Sara’s smekende ogen liggen diep in haar grauwe gezicht.

‘Saar, ik wil... ik moet uitzoeken wat ik kan doen.’ Ze pakt haar dochters handen vast.

In de steeg opent iemand een deur. Een nieuwsgierig hoofd steekt om de hoek. ‘Wa’s hier aan de hand?’ De man heeft nauwelijks tanden in zijn mond en kijkt stomverbaasd de steeg in. Een ijzige gil weerkaatst tegen de wanden van de huizen en veroorzaakt een koude rilling over Fyes ruggengraat. Verschrikt laat ze Sara’s handen los. De man verdwijnt weer achter de deur.

Andere deuren worden geopend. Nieuwsgierige gezichten. Angstige uitdrukkingen.

Een jongen met een haakbus in zijn hand rent hen voorbij. Strijdlustig verdwijnt hij in de chaos op de Zeedijk.

‘Sara! Het is hier veels te gevaarlijk!’ Ger heeft er genoeg van en trekt Sara met zich mee. ‘Fye, jij ook!’

Ze luistert niet. Wil het niet. Ger zal voor Sara zorgen. Zij loopt verder. Haar aandacht is gericht op de Zeedijk. Tientallen schreeuwende burgerweeskinderen rennen door de straat. Ze rochelen en slaan wild met hun armen. Een meisje, niet ver bij haar vandaan, werpt zich op de grond en kronkelt schuimbekkend door de sneeuw. Mensen gillen. Duwen geschokt hun handkarren voort. Sommigen staan met stomheid geslagen langs de kant, anderen laten hun karren achter om te ontsnappen aan de gekte die is uitgebroken.

Aan het einde van de steeg draait Fye zich nog een keer om. Een weesjongen komt van de andere kant en stapt recht op Sara af. Het is een forse vent, een jaar of zeventien misschien. Zijn rood-zwarte tenue is gescheurd, hij draagt geen jas, waardoor goed te zien is hoe gespierd hij is. Een glimmend mes flikkert in zijn handen. Toch is dat niet het angstaanjagendste aan hem. Het is zijn blik, verwilderd en agressief, het is de waanzin in zijn ogen, gericht op Sara, die haar de adem beneemt.

Sara staat met haar rug naar de jongen toe, ze loopt gevaar! *Ik moet terug! Haar beschermen!* Maar Ger is haar voor. Tot Fyes

verbazing grijpt hij de jongen bij zijn kleding, het tenue hangt nu als losse vodden om hem heen. De jongen kijkt verrast op en er verschijnt een demonische grimas op zijn gezicht. Met opvallend veel kracht duwt hij Ger van zich af. Die valt en belandt op zijn knieën. Leunend op zijn handen kijkt hij op, alsof hij zich klaarmaakt voor een gevecht met de duivel. Ondertussen heeft Sara de jongen ook opgemerkt. Ze gilt, haar kracht lijkt terug te keren. De weesjongen geeft haar een duw en ze smakt met haar schouder tegen het hout. Haar gezicht vertrekt van de pijn. Daarna pakt hij haar beet, trekt haar overeind en zet zijn mes op haar keel. Hij hoeft maar een snijdende beweging te maken om haar strot open te snijden en het bloed zal uit haar lichaam stromen.

Als een zoutpilaar staat Fye in de steeg. Sprakeloos. Het glimmende staal is tegen Sara's hals gedrukt. Sara gilt. De gelijkenis met Fyes droom is zo angstaanjagend dat ze het zelf ook wil uitschreeuwen. Maar elk geluid blijft hangen in haar keel. Met de rug tegen de gevel kijkt ze naar alles wat zich voor haar afspeelt, alsof het een voorstelling op de Plaetse is. Een herhaling van dat wat ze zag toen ze sliep. Haar handpalmen zoeken steun tegen het hout als de jongen zijn mes dieper in Sara's hals drukt en er een rode druppel naar beneden glijdt. Hij zegt iets. Ze verstaat het niet. Het zijn vreemde klanken die ze niet tot woorden kan vormen.

Ondanks de kou staan er zweetdruppels op Gers voorhoofd. Hij staat op en schreeuwt: 'Nee!' Alsof een onzichtbare hand hem voortduwt, strompelt hij naar voren. Komt overeind. Maakt zich groot. En gebruikt zijn lengte. Hij grijpt de arm van de jongen en draait eraan. Met zijn vrije hand duwt de jongen Ger opzij. Maar dit keer is hij voorbereid, verbazingwekkend soepel buigt hij de arm en hand van de jongen zo, dat die het mes wel moet loslaten, waarna hij machteloos op zijn knieën valt. Een techniek die ze Ger nooit eerder heeft zien toepassen. Gerrits arm gaat naar achteren. Die beweging kent ze wel. Ze weet wanneer ze moet duiken. Ze weet precies wanneer ze een klap van hem kan verwachten. Maar nu is zijn vuist een moorddadig wapen, als vergelding voor de aanval op zijn dochter. Voor Sara.

De jongen ziet hem niet aankomen. Zijn hoofd slaat dubbel en hij valt met zijn gezicht in de sneeuw. Zo blijft hij liggen. Sara kruipt naar het mes dat is gevallen, pakt het op en rent ermee naar huis. Gerrit brengt zijn been naar achter, klaar om te schoppen, maar kijkt dan op. Er staat verdriet in zijn ogen. Met opgetrokken wenkbrauwen en een knikje naar de deur vraagt hij haar woordeloos en voor de laatste keer, of ze met hem meegaat. Zijn been zet hij weer neer.

Ze zou zich bij haar gezin moeten voegen. Maar, nee, ze moet verder. Ze moet! Zich nu terugtrekken zou zwak zijn. Verdedigend. Zoals ze zich eerder opsloot toen de pest uitbrak. Zwak! Dat verwijt ze zichzelf. Het enige wat ze nu wil, is doen wat haar hart haar ingeeft. Helpen, om de gevolgen dragelijk te maken.

Ze schudt haar hoofd. Kort. Maar krachtig.

15 januari 1566

Een jongen op het dak van de Oude Kerk spreidt zijn armen. Meer kinderen klimmen via de regentonnen op daken. Niet alles wat ze zeggen is te verstaan. *Laat hem niet springen.*

Nee!

Zijn lichaam raakt de grond. Bloed vermengt zich met sneeuw. Anderen uiten hun afschuw met een gil. Of vluchten. Het enige wat zij kan, is staan. En kijken. Een man hurkt bij de jongen neer en voelt of hij nog leeft. Dan wordt hij omvergeduwd door een marktvrouw met een handkar. Opnieuw kruipt hij naar de jongen, maar concludeert al snel dat de ziel van de jongen het lichaam heeft verlaten.

Met moeite maakt Fye zich los van de houten wand waar ze met haar rug tegenaan heeft geleund. Ze moet zich vermannen. Laten zien wat ze waard is. Mensen rennen langs haar heen en duwen haar opzij. Aarzelend gaat ze mee in de stroom en volgt de burgerweeskinderen.

Door de straten waart een kakofonie van onnatuurlijke geluiden. Sommige weeskinderen brabbelen vreemde zinnen, roepen en krijsen. Vlakbij klappt een weesmeisje dubbel en valt naast een achtergelaten handkar op de grond. Haar lichaam schokt en er vormt zich schuim rond haar mond. Door haar mondbewegingen klappen haar kaken onwillekeurig en hard op elkaar; het zal niet lang duren of ze zal haar tong eraf bijten.

Fye wurmt zich tussen de mensen door en knielt bij het meisje. Niet ver bij hen vandaan ligt een takje dat ze kan gebruiken. Ze buigt zich naar voren en reikt naar het hout. Op dat moment plaatst iemand zijn klomp op haar vingertoppen. Ze gilt van schrik en pijn en trekt haar hand terug zodra de man zijn voet weer heeft verplaatst. Hij rent verder en heeft niet eens gemerkt wat hij heeft veroorzaakt. Ze weet niet of haar vingers gebroken zijn, maar schuifelt op haar knieën naar voren en reikt

met haar andere hand naar het takje. Voorzichtig schuift ze het tussen de kiezen van het meisje, dat nog steeds wilde bewegingen maakt. Met wegdraaiende ogen vloeit de energie van het meisje langzaam uit haar weg.

Fye kijkt om zich heen; verder kan ze niets doen. Ze laat haar achter, staat op en loopt door naar het stadhuis. Haar vingers kloppen pijnlijk en zijn flink opgezwollen, maar ze negeert de pijn. Ze wil weten wat er op de Plaetse gaande is.

Een groep kinderen heeft zich, alsof het zo is afgesproken, verzameld voor de woning van Drakenbloed, en tegenover het stadhuis. Als kraaien gillen ze door elkaar. Ook hier liggen enkele weeskinderen kronkelend in de sneeuw, waarbij bij sommigen het bloed in straaltjes langs het gezicht loopt, terwijl anderen rondlopen alsof ze weten waar ze mee bezig zijn.

Ze veegt wat sneeuw weg en zoekt naar stukjes hout of takjes om de weerloze kinderen te helpen, maar vindt niets wat ze kan gebruiken. Aan de overkant staat een grote boom. Misschien ligt daar iets?

Terwijl ze langs de kant van de koopmanshuizen naar de boom loopt, valt haar oog op een jongen die verderop met zijn rug tegen de gevel ligt. Zijn hoofd hangt slap op zijn borst en zijn mond staat halfopen. Ze rent naar hem toe. 'Word wakker!' Met een trillende vinger van haar niet-verwonde hand, probeert ze zijn halsslagader te vinden. Alles voelt koud en gevoelloos.

Paniekerig kijkt ze om zich heen. Is er iemand die hem kan helpen?

Niemand kijkt naar hen. De kinderen hebben intussen van sneeuw en aarde ballen gemaakt en gooien die met kracht naar het stadhuis en het huis van Pieter Pietersz. Ze smijten met scheldwoorden, ballen en stenen, en dagen de vroedschap uit naar buiten te komen. Een ijsbal vliegt rakelings langs haar en slaat te pletter tegen de muur waar de jongen tegenaan ligt.

Angstig duikt ze in elkaar. Door haar wimpers kijkt ze of er meer ballen volgen. Nee, ze was blijkbaar geen doel. Voorzichtig maakt ze zich weer wat groter, maar blijft dicht bij de jongen die ze zo goed kent. Hoewel haar vingers maar niet ophouden met trillen, lukt het haar om met haar goede hand een beetje brood

en damianakruid – dat ze nog in haar buidel heeft – uit haar zak te peuteren, en stopt het in zijn mond.

Zijn oogleden trillen. Zijn mond beweegt. Zachtjes pakt ze hem bij de schouders en maant hem wakker te worden. Met gesloten ogen beginnen zijn kaken te malen. Ze glimlacht naar hem en fluistert hem bemoedigende woordjes in zijn oor. Hij leeft. Hij leeft nog.

Ze wil hem net nog een stukje brood en kruid geven als de menigte voor haar harder begint te schreeuwen. In de deuropening verschijnt Drakenbloed. Als altijd groot en imposant. Door zijn hoge hoed moet hij buigen om onder het kozijn door te komen. Werktuiglijk maakt ze zich klein, trekt haar huik verder over haar hoofd en volgt heimelijk wat er gebeurt.

Pieter Pietersz roept iets wat niemand verstaat en zijn ogen glijden over de menigte. Verschrikt slaat ze haar ogen neer en kruipt nog dieper in elkaar. Pas als ze hoort dat hij de meute niet tot rust kan manen, zelfs niet door hun lekkers toe te werpen, en er weer stenen naar hem worden gegooid, durft ze op te kijken.

Zijn woorden hebben geen effect gehad en hij verdwijnt weer in zijn woning. Nog een keer drukt ze de jongen een laatste stukje brood in de mond. Daarna laat ze hem aan zijn lot over.

15 januari 1566

‘Moeder? Heb je hem gezien?’ vraagt Sara harder.

‘Ja,’ zegt ze bijna fluisterend. ‘Hij lag tegen een muur, zijn ogen gesloten. Hij leek wel dood. Maar hij leefde nog, merkte ik later.’

‘Wat deed je? Je hebt hem toch wel geholpen?’ vraagt Sara. Ze buigt iets verder naar voren. Haar ogen hebben voor het eerst iets sprankelends.

Fye voelt hoe ze begint te trillen. Ze moet het haar vertellen. Eerlijk zijn. ‘Er waren er veel. Ze waren gek. Echt gek.’

‘Alleen maar burgerweeskinderen?’

‘Ja. Nee, ook wat boeren. Maar voornamelijk weeskinderen. En die taal die ze spraken! Onverstaanbaar. Brabbeltaal. Het was eng, heel eng.’

‘En Lambert dan?’ Sara zit op het puntje van haar stoel.

‘Hij herkende mij, denk ik. Hij leefde, dat wel, maar... Toen kwam Drakenbloed naar buiten en... ik ben ervandoor gegaan. Het spijt me. Ik... ik heb hem achtergelaten.’ Bij het laatste woord heeft ze haar stem niet meer in de hand en rollen tranen als vanzelf over haar wangen. ‘Het spijt me, Saar. Ik had hem...’

Sara legt een arm om haar schokkende schouders. ‘Het is niet jouw schuld. Ook al wist je door je droom dat dit zou gebeuren.’ Haar stem klinkt niet overtuigend.

‘Ik had de weesvaders kunnen waarschuwen. Of iemand van de vroedschap. Of jouw vrienden. Lambert. Ik had hem moeten waarschuwen. Hij zou...’

‘Onzin,’ onderbreekt Gerrit haar. ‘Dat was veels te gevaarlijk geweest. Je weet hoe ze over je denken. Hoe ze zouden hebben gereageerd. Nee, je kon niets doen. Ik maak me eerder zorgen om Drakenbloed. Heb ’ie je echt tussen de kinderen zien staan?’

Fye maakt zich los uit Sara’s armen en staat op. ‘Ja, maar dat vind ik nu onbelangrijk. We moeten iets doen, Ger. Ik moet iets doen. We mogen Lambert niet aan zijn lot overlaten.’

Een snelle blik op Sara leert haar dat zij er net zo over denkt. Haar wangen zijn minder bleek en haar ogen lijken weer iets te vertellen.

‘Gaan we?’ vraagt Sara.

Vertwijfeld krabt Ger in zijn kruis. Fye knikt instemmend.

Vanochtend hoorden ze buiten nog steeds kinderstemmen, een onverstaanbare brij van klanken. Niemand zong en slechts af en toe hoorden ze een handkar voorbijkomen. De beroering had de mensen hun huizen in gejaagd. Marktlui zullen, net als Ger, hun waar voorlopig binnenhouden, en alleen diegenen die toe zijn aan een verzetje zullen zich gewapend en strijdvaardig op straat begeven.

Ze heeft slecht geslapen. Onrustig heeft ze zich in bed van haar linker- naar haar rechterzij gedraaid. Gerrits gesnurk ergerde haar, hoewel ze diep vanbinnen wist dat ze zich eigenlijk aan zichzelf ergerde. Aan haar passiviteit. Voor zowel Sara als de weeskinderen heeft ze niets gedaan wat hen kon helpen. Niets. Niets. Niets.

Maar vandaag wordt dat anders. Samen met Sara zal ze erop-uit trekken. Sara staat al klaar, ze wuift Gerrits bezwaren weg. Het doet Fye goed. De uitbraak van de weeshuiskinderen heeft haar weer tot leven gewekt. Een wonder dat ze met beide handen wil aangrijpen.

‘Goed. Ik zoek wel mee,’ zegt Ger uiteindelijk. ‘Lambert zal niet ver zijn. We vinden hem wel. Zal ik richting ’t IJ lopen? Dan kammen jullie de buurt bij de Dam uit. Maar wel bij elkaar blijven, hè? Het is nu veels te gevaarlijk om alleen rond te lopen. Dat doe je, hè, Fye? Luister je? Beloof je het?’

‘Natuurlijk blijven we bij elkaar,’ beantwoordt Sara zijn vraag. Ze staat intussen beneden en wacht vol ongeduld op haar. ‘Moeder, kom nou.’

‘Je mag ook bij ons blijven,’ zegt ze tegen Ger. ‘Zo gek ben je niet op die jongen. En om je voor hem in de chaos te storten... Ik weet dat je daar niet van houdt.’

‘Nee, ’t is beter als we op twee plekken zoeken. Dan kunnen we hem eerder vinden.’

Een tijd geleden had hij zijn zorgen geuit over Lambert. De

jongen was brutaal, vond Ger. Alleen al de manier waarop hij uit zijn ogen keek, en hoe hij volwassenen aansprak. Ongehoord. Maar sinds hij hem met Sara heeft horen praten over Cornelis, is zijn mening veranderd. 'Hij is een brutale vlegel. Maar wel één met een goed hart. Lambert heeft wilde plannen met die glui-perd, weet je. Hij sprak over wraak!'

Ze was in de lach geschoten. 'Wraak? Dat willen we allemaal. En hoe denkt Lambert wraak te kunnen nemen?'

Ook Ger moest lachen, maar er klonk ook bewondering door in zijn stem toen hij zei: 'Ach ja, het is natuurlijk jongenspraat. Maar hij wil Cornelis' ogen uitsteken of hem vergifigen. Hij noemde zelfs... ik geloof... een extract van doornappel, vingelhoedskruid en reuzenberenklauw.'

'Hm. Dat zijn inderdaad planten die je niet verkeerd moet gebruiken en die veel schade kunnen aanrichten. Nou, als we Cornelis ooit zien creperen, dan nodig ik hem persoonlijk uit voor een feestmaal.'

16 januari 1566

De zon staat laag en beschijnt de daken van de huizen. Op een normale dag zou ze haar ogen even sluiten om de zonnestralen op haar gezicht te voelen. Nu denkt ze alleen maar aan Lambert en tuurt ze samen met Sara naar de mensen om hen heen. Haar voeten voelen koud – ondanks de patijnen zijn haar schoenen nat geworden van de bagger en de sneeuw, en haar linkerhand doet ook nog steeds zeer.

Zwervers lopen met nietsziende ogen langs de kade. En behalve wat verdwaasde weeskinderen, een paar dagloners en zeelieden, is het rustig in de stegen en straten van Amsterdam. Lieden van de schutterscompagnie lopen in groepjes langs de huizen, maar hebben kennelijk geen opdracht gekregen iets aan de situatie te doen. Met breedgerande hoeden, en geheel in het zwart gekleed – behalve de witte boord en de mouwomslag – marcheren ze langs de grachten.

Na twee uur lopen geven ze de hoop dat ze Lambert zullen vinden bijna op.

‘Kijk, daar,’ zegt Sara opeens. Ze wijst naar een hoopje mens vlak bij het Paulus Broederklooster. ‘Is dat hem?’ Ze rent naar de plek waar Lambert krachteloos tegen een muur aan de Kloveniersburgwal leunt.

Sara gaat voor hem zitten. ‘Lambert?’

Hij reageert niet.

‘Lambert, kom, je kunt hier niet blijven zitten. Je vriest nog dood.’ Sara voelt aan zijn wit uitgeslagen handen.

Nog steeds reageert hij niet.

‘Zullen we hem mee naar huis nemen?’ stelt Fye voor.

‘Lambert. Ik ben het. Saar. Kun je staan?’ Ze trekt aan zijn arm, maar hij beweegt niet mee. Even vertrekt zijn mond. Fye denkt dat dat komt door de pijn, maar Saar beschouwt het als een teken van herkenning en zegt: ‘Goed zo. Je weet nog wie ik

ben. We gaan je helpen, Lambert. Moeder en ik zullen zorgen dat je dit overleeft.'

'Saar, hou jij hem hier vast, dan til ik hem aan de andere kant op. Samen houden we hem wel. We brengen hem naar huis, daar kan hij aansterken.'

'Nee moeder, dat zou vader nooit goed vinden. Veels te gevaarlijk.'

Even kijken ze elkaar aan. Hoe vaak hebben ze Ger dat niet horen zeggen: veels te gevaarlijk! Sara heeft gelijk. Ger zou Lambert meteen de deur uit werken.

Nadenkend tuit Sara haar lippen. 'We kunnen hem niet terugbrengen naar het burgerweeshuis. Daar wordt hij gestraft. Of opgesloten...' Ze wrijft in haar handen en staart naar een wolk die als een sluier in de lucht hangt.

'Ik weet een goed huis voor hem.' Sara's stem klinkt kordaat. 'In het Begijnhof woont Hillegont Thomas, zij wil vast wel voor hem zorgen.' Vastbesloten trekt ze aan Lamberts mouw.

Hij kreunt, maar het lukt hem niet zich op te richten.

Een voorbijganger blijft staan als hij de vrouwen ziet worstelen. 'Kom, ik help wel effe. Een gevallen paard ken je ook beter een zetje geven.' Hij lacht hun toe en tilt Lambert zonder schijnbare moeite op. 'Zo,' zegt hij tegen de kreunende Lambert, 'nu je staat, lukt het hun wel. Sterkte, jongen.'

Met zere armen, schouders en rug van het tillen, bereiken ze ten slotte het poortje van het Begijnhof. Af en toe zakt Lambert weg en moeten ze zijn hele gewicht opvangen. Zijn lichaam voelt zwaar en log.

'Blijf jij bij hem? Dan klop ik aan.' Fye laat Lambert bij Sara achter en loopt naar een houten hoekhuis.

De huizen zijn in een rechthoek rond een kerk gebouwd, als een kleine nederzetting op het platteland. Afgezien van het geluid van vogels en het gekreun van Lambert, is er geen enkel ander geluid in het hofje te horen; het stadsrumoer, aangevuld met geschreeuw van weeskinderen, slaat dood tegen de wanden van de buitenmuren. Het hofje ligt erbij als een oase van rust.

Na een paar keer kloppen wordt er opengedaan. Wantrouwend steekt een vrouw haar hoofd door de deuropening. Ze is niet oud, Fye schat haar eind twintig, en ze vraagt zich af waarom

deze vrouw voor een begijnenbestaan heeft gekozen. Kon ze geen man vinden? Is er in haar leven iets naars gebeurd? Ze komt er niet achter, want voordat ze ook maar iets kan zeggen, heeft de vrouw de deur alweer dichtgedaan. 'Ga weg, eng mens,' roept ze vanachter de deur. 'Met mensen als jij wil ik niets te maken hebben.'

'U stond bij de verkeerde deur, Hillegont Thomas woont ernaast,' zegt Sara als Fye weer bij Sara en Laurens staat.

'Waarom zei je dat niet?'

'Ja, moet ik vanaf hier naar u schreeuwen? Wat denkt u, dan komt iedereen naar buiten.' Met een snelle beweging pakt ze Lambert, die dreigt om te vallen, steviger vast. 'Kunt u hem overnemen? Misschien is het beter als ik ga,' zegt Sara. 'Er zijn nog te veel roddels over u die als een virus elke keer weer de kop opsteken. Trek het u niet aan, moeder. U weet hoe mensen zijn.' Daarna richt ze zich tot Lambert. 'Gaat het?' Hij knikt met gesloten ogen.

Wat is Sara snel volwassen geworden. Waar is het meisje gebleven dat ze een jaar geleden nog in haar armen nam als ze haar moest troosten? Zelfs haar gezicht is veranderd, serieuzer en wijzer. Er is iets in haar kapotgegaan, maar wat is overgebleven, blijkt een stevig fundament te hebben.

Terwijl Sara naar het huis van Hillegont Thomas loopt, leunt Lambert zwaar tegen haar aan. Ze legt een arm om zijn middel en fluistert hem toe dat alles goed komt. Verderop opent een gerimpelde vrouw de deur voor Sara. Een wit kapje bedekt gedeeltelijk haar grijze haren. Als Sara haar aanspreekt, knikt ze bevestigend. De vrouw luistert en haar gezicht betreft. Daarna kijkt ze naar hen, schudt verwoed haar hoofd en wil de deur al dichtdoen als Sara nog iets zegt, en naar haar en Lambert wijst. Eerst kijkt de vrouw bedenkelijk, maar na een extra opmerking van Sara, knikt ze. Ze stapt opzij en opent de deur iets verder. Haar hoofd houdt ze een beetje schuin.

'Wat heb je gezegd?' fluistert Fye als Sara weer bij haar staat.

'Dat de Heer woedend zal worden als ze Lambert niet helpt. En u ook.'

Ze kijken elkaar aan en Fye kan een glimlach niet onderdrukken.

Met moeite dragen ze Lambert naar het houten huis. Er staan weinig meubelen in de woning, maar vrouw Thomas heeft nog een strozak waar Lambert op kan liggen. Voorzichtig laten ze hem erop zakken. Hij kreunt, knijpt zijn ogen dicht en verdwijnt in zijn eigen wereld.

‘Dank u,’ zegt Fye tegen de vrouw. ‘We zullen u ook nog eten brengen. Dat kunt u vast wel gebruiken,’ en ze drukt haar een carolusgulden in haar handen. De vrouw verliest haar angst in één keer en lacht vier tanden bloot.

‘Het komt goed, Lambert,’ zegt Sara zacht tegen hem. ‘Voor je het weet, zijn we weer samen.’ Ze knoopt haar omslagdoek los en legt die over hem heen. ‘Zult u goed voor hem zorgen, mevrouw Thomas?’

Als reactie tikt de vrouw tegen haar voorhoofd, haar hart, haar linker- en haar rechterschouder. Slaat ze een kruis als belofte aan God? Of vraagt ze om vergiffenis?

10 februari 1566

Overall zijn opstootjes in de stad, burgers kijken elkaar wantrouwend aan, bevroren lichamen worden weggedragen door de burgerwacht en de schutterij kan het aantal dieven niet meer kwijt in het stadhuis, alle cellen zijn bezet.

Fye wordt niet meer bezweet wakker doordat de wezen door haar brein spoken. Nee, het is Laurens die telkens weer verschijnt.

Liefkozend vlijt hij zich tegen haar aan. Zijn blik is onweerstaanbaar en zijn handen onderzoeken haar lichaam totdat ze zich aan hem overgeeft.

Vrijwel elke nacht.

‘Wakker worden.’ Iemand schudt aan haar arm. ‘Fye. Word wakker.’ Naast haar zit Ger rechtop in bed. Met een bezorgd gezicht duwt hij tegen haar arm. Slaperig komt ze overeind. In de schemer ziet ze Sara op blote voeten naast hun bed staan, haar benen steken wit af onder haar nachthemd en ze ziet eruit alsof ze ergens op wacht. ‘Wat is er, Saar? Ga lekker naar bed,’ zegt hij. ‘Het is te koud om zo op de grond te staan.’

Fye schudt haar droom van zich af, maar voelt zich alsof ze vanaf een zomers zonnig strand in een winters water wordt gegooid.

Gerrit kijkt eerst haar, en daarna Sara aan. Zijn haar zit verward en zijn gezicht is nog verkreukeld van de slaap. ‘Doe iets, Fye. Saar. Ga terug. Word wakker.’

Sara reageert niet. Ze staat met haar voeten op het vochtige zand alsof ze is vastgenageld aan de houten vloer. Haar holle ogen geven geen blijk van herkenning, en het is alsof ze naar een voorstelling kijkt die achter hen plaatsvindt.

‘Sara?’ Ger weet zich geen raad, werpt haar een hulpeloze blik toe en pakt een blaker naast het bed om de kaars aan te steken. Het licht beschijnt Sara’s bleke gezichtje. Als een engel staat ze daar. Doodstil. Angstig. Luisterend naar iets wat onzichtbaar is. ‘Mijn God. Fye, wat heeft ze...’

Fye herkent direct alle tekenen. Waarom heeft ze het niet eerder opgemerkt? Hoe heeft Sara dit zo goed voor haar verborgen weten te houden? Nu pas begrijpt ze hoe Sara kon weten van Laurens. *Ze had het gezien.* Arme Saar.

‘Saar,’ probeert ze. Haar woorden dringen schijnbaar niet tot Sara door. Er volgt geen enkele reactie.

‘Gerrit? Kun je meer licht maken?’

Nadat Ger nog een talgkaars heeft aangestoken, praat ze tegen haar, rustig en beslist, maar niets haalt Sara uit haar lethargische slaap.

‘Saar!’ schreeuwt Ger ten slotte. ‘Saar! Stop met die onzin!’ Hij grijpt haar bij de schouders en het is alsof Sara op dat moment pas haar ouders voor zich ziet staan. Haar lichaam begint te trillen en ze zakt door haar benen. Ger kan haar nog net opvangen. Met zijn sterke armen om haar heen begint ze onbedaarlijk te huilen.

‘Meissie, meissie.’

Niet eerder heeft Sara zo gehuild.

‘Droomde je van Cornelis?’ vraagt Ger, als Sara tot bedaren is gekomen.

‘Nee.’

‘Wat had je dan, meissie? Je was zo ver weg.’ Hij houdt haar vast als een kostbaar bezit. Haar wang rust tegen zijn borst en hij streelt zachtjes haar haren.

Het liefst zou Fye Sara zelf in haar armen willen nemen. Haar troosten, net als moeder vroeger bij haar deed, zonder woorden, alleen door er te zijn. Maar, moet ze toegeven, het gaat Ger goed af. Leunend tegen zijn lijf lijkt hun dochter rust te vinden. Haar ademhaling wordt gelijkmatiger en ze ontspant zich langzaam. Toch geeft ze geen antwoord op zijn vraag.

‘Wat zag je?’ vraagt Fye nog een keer.

Het duurt even voordat Sara antwoordt. Zacht. Bijna onverstaanbaar. ‘Muren. Overal.’

‘Muren? Wat voor...? Waar?’ vraagt Ger.

‘Opgesloten... Ik... ik weet het niet.’

‘Was je opgesloten? Had je een nachtmerrie?’ Zachtjes duwt hij Sara van zich af zodat hij haar kan aankijken.

‘Nee. Nee, niet ik...’ Meteen richt ze haar blik op de grond.

Dat was het. Meer zal Sara niet zeggen. Ze keert zich naar binnen. Maar haar woorden zijn genoeg om Fye de rillingen over de rug te laten lopen. Op Gerrits gezicht staat een mengeling van ongeloof en angst, net als jaren geleden, toen zij hem vertelde dat de pest zou uitbreken.

20 februari 1566

Met haar stappen volgt ze de snelheid van het zwerfvuil in de Amsterdamse grachten dat met de stroom mee drijft. Ze heeft vandaag noodgedwongen weinig te doen. Vanmorgen gingen Ger en zij naar de markt, maar die was intussen zo uitgedund – waar normaal tientallen markt mensen stonden, was er nu nog slechts een handjevol – en klanten waren op de Plaetse al helemaal niet te bekennen. Nog steeds teisteren weeskinderen de stad, ze struinen door de straten en roeren zich in groepjes, vooral bij het stadhuis. Maar de gekte van de eerste dagen is geluwd en veel zieke kinderen zijn opgevangen in het burgerweeshuis of bij gastgezinnen.

Ze heeft zich erbij neergelegd dat ze niets aan de situatie kan veranderen en is tevreden dat ze in elk geval Lambert en wellicht het meisje met de stuipen heeft gered.

‘Zullen we op ijzers naar de bongerd schaatsen?’ stelde Ger vanmorgen voor. ‘Coen en moeder zouden wel willen dat we langskomen. Volgens mij is ’t een jaar geleden dat je hen hebt gezien.’

Ze heeft zich nooit op haar gemak gevoeld in zijn ouderlijk huis. Elke keer als ze bij de bongerd waren, zat Gerrits moeder in de kamer achter een spinnewiel. Haar voeten rustten steevast naast het wiel en haar handen kaardden de ruwe schapenwol met een stalen borstel zodat die makkelijk kan worden gesponnen. De laatste keer bescheen een straal licht de groeven in haar gezicht. ‘Dag jonge,’ zei ze ter begroeting toen ze binnenkwamen. Tegen haar zei ze niets; ze sprak hooguit drie woorden. Het was Ger die het gesprek met zijn broer Coen gaande hield. Ze spraken over het land, boeren in de omgeving en over de verloren oogst. Tenminste, dat dacht ze, want de helft verstond ze niet vanwege hun boerse tongval.

‘Nee Ger, ik loop liever door de stad. Ik wil Lambert nog even bezoeken. De laatste keer dat ik hem zag, ging het redelijk

goed, maar Hillegont zag er ook opvallend goed uit. Het zal me niets verbazen als ze de toelage die ze van de vroedschap krijgt aan zichzelf uitgeeft. En ik wil nog even langs Jacoba. Ook onze voorraad is op. Misschien heeft ze nog rogge of lijnzaad dat ze kan missen.'

Haar antwoord stemde hem somber, maar hij wist dat de bodem van de voorraadkist al lang in zicht was en dus gaf hij toe.

'Dan ga ik wel alleen naar moeder,' bromde hij en draaide zich om. Geen kus. Geen aai over haar schouder.

Het is een koude dag, de lucht boven de huizen is hemelsblauw met een tekening van witte wolken. Ze heeft geen zin om direct naar Lambert te gaan en wandelt langs de Nieuwe Kerk over de Nieuwe Dijk naar de Nieuwe Brug, waar tientallen schepen liggen vastgevroren voor de palen. Met zware zakken op hun rug glijden scheepsjongens op ijzers van de schepen naar de kade, en weer terug. Bij enkele valt van hun gezicht af te lezen dat ze het best spannend vinden; de laatste dagen heeft het flink gedooid waardoor het ijs vervaarlijk kraakt.

In de Warmoesstraat is het ondanks de crisis opvallend druk in veel herbergen. Ze hoopt dat Ger zijn woord heeft gehouden en de verleiding van een broeierige herberg heeft kunnen weerstaan. Natuurlijk, ze moet vertrouwen in hem hebben. Al wekenlang raakt hij geen sterkedrank meer aan. Bovendien, hij kan toch niet meer drinken bij wat al op zijn kerfstok staat.

Na een halfuurtje lopen is ze bij het Begijnhof waar Lambert logeert. Ze klopt aan bij het hoekhuis, maar niemand reageert. Vreemd. Zou Lambert al op de been zijn?

Verderop in de Kalverstraat ziet ze een man met onmiskenbaar dezelfde loop als Ger. Hij is dus toch nog in de stad! Met regelmaat wrijft hij zijn handen warm. Iets aan zijn houding klopt niet. Hij loopt enigszins gebogen. Alsof hij niet gezien wil worden. Ze versnelt haar pas. Wat is hij aan het doen? Waarom loopt hij zo traag?

Zodra ze dichterbij komt, herkent ze ook de man die hij lijkt te volgen. Hij steunt op een wandelstok, waardoor hij stukken ouder lijkt. Wat is Ger met hem van plan? Waarom volgt hij hem? Haar hart begint te bonzen. Opeens herinnert ze zich weer

wat hij een paar dagen geleden tegen haar zei: 'Als de schout van Amsterdam weigert zijn verantwoordelijkheid te nemen, dan zal ik het doen. Voor Sara.' Ze had hem niet serieus genomen. Eerlijk gezegd drong de boodschap toen nauwelijks tot haar door. Zoals zo vaak. Ze weet niet eens meer of ze erop heeft gereageerd. Waarschijnlijk niet.

Zijn hand verdwijnt in een van de zakken van zijn jas. Hij haalt er iets uit. Tot haar schrik is het zijn dolk, die hij verdekt, schuin achter zich, houdt.

Cornelis loopt het kerkhof op. Ondanks de kou spelen er kinderen colf. Met een stok slaan ze tegen een bal alsof hun leven ervan afhangt. Cornelis let niet op hen. Doelgericht loopt hij verder, het veld op.

Ger blijft staan bij de ingang van het kerkhof en houdt een strakke blik gericht op zijn slachtoffer, die halverwege stopt. Doodstil staat Cornelis met zijn rug naar Ger toe. Dan knielt hij en haalt iets uit zijn buidel dat hij op de grond legt. De aarde onder hem is losgewoeld en donker, er moet net iemand zijn begraven. Cornelis vouwt zijn handen en buigt zijn hoofd.

De vrome positie van de man doet haar bloed kolken. Schijnheilige galbult dat hij is! Met dezelfde handen die hij nu gevouwen voor zich houdt... Nee, ze wil er niet aan denken. Een koortsige golf trekt door haar heen. Haar handen ballen zich tot vuisten. Cornelis heeft Sara's lichaam genomen alsof ze een te plukken bloemetje was. Zijn kwijl op haar gezicht, terwijl hij zich in haar... Nee, weg met die beelden!

Wilde ze Ger zo-even nog verhinderen toe te slaan, nu wenst ze hem, met heel haar hart, succes. Het is tijd voor gerechtigheid.

Met zijn dolk stevig in zijn handen stapt Ger naar voren. De kinderen letten niet op hem. Bij de volgende stap aarzelt hij. Ze weet dat hij niet van het kerkhof houdt; het doet hem aan de aanwezigheid van God denken, en aan alle dolende zielen die om hen heen zwermen. Het kerkhof beangstigt hem.

Ger doet een stap terug.

Ze wil hem een duwtje geven, hem toeroepen dat hij niet hoeft te aarzelen. Toe moet slaan. *Dit is het moment. Nu. Nu! Er is niemand die het zal doorvertellen. De kinderen zullen zwijgen. Iedereen haat hem. Doe het. Doe het voor ons! Voor Sara!*

De punt van de dolk glimt in de zon. Het zou nu heel makkelijk zijn om naar Cornelis toe te rennen en de punt in zijn hals te steken. Dat zou zij doen. Maar Ger niet. *Veels te gevaarlijk.* Hij zet weer een stap naar voren. *Ja. Ja!* Zijn handen trillen licht, ze ziet hoe zijn greep zich om het lemmet verstevigt. Vaag hoort ze kinderstemmen. Ze zingen. Verderop klinkt het geluid van een meeuw, krijsend en schel. Ger loopt naar Cornelis als een tijger naar zijn prooi. Traag en langzaam. Een wolk verduistert de zon. De wind voelt opeens koud aan. Er loopt een rilling over haar rug. Ger plaatst zijn ene voet voor de andere. Nog vijf stappen, nog drie, nog één, voordat hij Cornelis bereikt, die nog steeds in een biddende houding op de grond zit. Zijn ogen gesloten en zijn hoofd diep gebogen. Naast hem ligt zijn wandelstok. Hij zit daar, een zeldzaam moment, kwetsbaar en alleen.

Het kan. Het kan, Ger! Doe het. Ik zal van je houden. En ik zal het je zeggen. Elke dag zal ik je mijn liefde geven.

Ger heft zijn hand. De zon komt achter een wolk tevoorschijn en laat het staal van de dolk schitteren. Zonnestralen verwarmen haar rug. Een opwarmertje voor wat komen gaat. Ze knijpt in haar handen van spanning. Kijkt om zich heen. Er is nog steeds niemand behalve de kinderen verderop. Die hebben niets in de gaten en spelen nu tikkertje. Hij heft zijn arm. Hij gaat het doen. Alle kracht zal zich bundelen zoals vaker als hij heeft gedronken. Maar dit keer zal hij niet zijn vuist als wapen gebruiken, maar zijn dolk. Dodelijk en accuraat. Slechts één beweging hoeft hij te maken. Slechts één. Misschien twee. Voor de zekerheid.